

Inhoud

Hoofdstuk 7 Tegen het tot slaaf maken	3
A Inspirerende persoon Tula	3
Inleiding	3
Tula	3
Wat was het effect van Tula's opstand?	5
Mogelijkheid tot gesprek:.....	5
B Bijbel Brief aan Filemon.....	6
Inleiding	6
Paulus zit in de gevangenis en schrijft een brief	6
Lees de brief aan Filemon	6
Mogelijkheid tot gesprek:.....	6
C Kunst en Literatuur.....	7
Gedicht	7
Boek Tula een beeld van de slavernij door Lodewijk Dros.....	7
Benjamin Lay	9
Anton de Kom.....	9
D Gast spreker en ideeën	9
De Quakers	9
Doopsgezinden	10
E Liederen.....	10
F Ideeën voor kinderen	11
Verhaal voor jongeren: Onesimus en Paulus	11
Mogelijkheid tot gesprek.....	12
Spel: De baas spelen.....	12
Mogelijkheid voor gesprek:	12
Boek: <i>De reis van Syntax Bosselman</i> door Arend van Dam.....	13
Boek: <i>De negerhut van oom Tom</i> door Harriet Beecher Stowe.....	13

Afbeelding 1. Tutu portret geschilderd door Ciska Rook

Desmond Tutu geeft de aanwezige studenten en kijkers in College Tour met Twan Huys een boodschap van hoop. Hij zegt:

“Durf te dromen en idealistisch te zijn. Laat je niet infecteren door het cynisme om je heen. Geloof in een betere wereld en zet je daarvoor in. Dat kan alleen als je de potentie ziet in jezelf en in anderen. Zoals bloesem in de lente een voorbode is van het fruit dat ontstaat in de zomer, zo fungeren onze dromen en verlangens als voorbodes van datgene wat we kunnen realiseren.”

Hoofdstuk 7 Tégen het tot slaaf maken

Aanzet tot beweging tégen het tot slaaf maken

A Inspirerende persoon Tula

Inleiding

Het tot slaaf maken van medemensen is veel ouder dan de weg naar Rome. Vroeger moest alles met handen of voeten gedaan worden. Planten, oogsten, spinnen, weven, tenten en huizen maken. water halen, potten bakken, vuur aanmaken. Al duizenden jaren voor onze jaartelling hielden mensen daarom slaven. Ze waren wat gas, water uit de kraan en elektriciteit nú is voor ons. Schaf dat maar eens af!! Als je oorlog voerde met een volk en je had overwonnen dan maakte je de overwonnenen tot slaven. Zo had Abraham, die Gods stem hoorde zeggen dat uit zijn nageslacht de zegen voor de wereld zou voortkomen in zijn huishouden ook een slavine: Hagar. Ze was het eigendom van Abrahams vrouw: Sara. Toen Sara maar niet zwanger werd bedacht ze dat ze Hagar wel als draagmoeder kon gebruiken. Dan horen hoe Sara dat voorstelt en Abraham dan bij Hagar ingaat en een kind verwekt. Aan Hagar wordt niets gevraagd. Gepest door Sara vlucht ze uiteindelijk de woestijn in. God blijft Hagar nabij. Haar kind heet: Ismaël 'God hoort', betekent dat. Voor moslims is Ismael van groot belang. Zij zien zich als nageslacht uit Abraham via Ismaël.

Maar de slavernij nam de meest vreselijke vorm aan toen stammen in Afrika ontdekten dat je mensen van andere stammen kon afpakken en die dan kon door verhandelen naar stammen dichtbij de kust. Ze gingen op 'mensen rooftocht' uit. Want het bracht winst. Uiteindelijk kwamen al die mensen die uit de binnenlanden van Afrika van veel verschillende stammen geroofd waren aan in een haven. Daar werden ze uiteindelijk aan de witte mensen verhandeld die er steeds meer van wilden hebben. Je werd niet meer als slaaf met een stuk of tien al lopend naar een markt van een andere stam gebracht, met de kans nog eens te ontsnappen en terug te keren naar je eigen stam. Het ging nu om vele honderden mensen die op een schip vervoerd moesten worden. Gevaar voor kapseizen en opstand aan boord. Dus vele weken liggend en zittend vastgeketend aan het schip. Honderden stierven onderweg. En als ze eenmaal aangekomen waren bleken de plantage eigenaren ook niet zachtzinnig. Want ze werden uitgeput en uitgebuit. En als ze van uitputting stierven? Er waren toch andere schepen met nieuwe aanvoer onderweg. Een aantal slaven op een markt verkopen was tot groothandel geworden. Van zendingen bij de slaven wilden de plantage eigenaren dan ook niet weten. Verbeeld je dat ze hoorden dat alle mensen naar Gods beeld en gelijkenis geschapen waren!

Tula

Het is ongeveer 1794. Tula is tot slaaf gemaakt en werkt op plantage Kenepa (Knip) op Curaçao. De eigenaren van de slaven hebben in een overeenkomst vastgelegd dat zij de plicht hebben hun slaven te voeden en dat zondag - ook voor slaven - de rustdag is. Maar opeens krijgen ze op meer en meer plantages te horen dat ze van de eigenaren minder voedsel krijgen. Verder krijgen ze te horen dat, als ze meer voedsel willen, ze dat moeten gaan verdienen door ook op zondag te werken. Veel slaven beginnen te klagen. Tula en andere slaven krijgen door dat dit nota bene tegen de regels is, die de eigenaren zélf in het slavenreglement hebben vastgelegd. De woede onder de slaven groeit. Er worden steeds zwaardere straffen uitgedeeld als er ergens iets mis gaat.

Dan is het Tula, die het aandurft tegen deze gang van zaken te gaan protesteren. Hij wijst de eigenaren op het slavenreglement en eist goede voeding en herstel van de zondagsrust.

In 1795 verovert Frankrijk de Bataafse Republiek, zoals Nederland toen heette. Dat betekende dat ook de Nederlandse Antillen onder Frans bewind kwamen te staan. De slaven horen hier van. Op Curaçao gaat het gerucht dat slaven op Haïti onder Frans bewind bevrijd zijn. Als Tula dát hoort wil hij die bevrijding ook voor de slaven op Curaçao opeisen. Samen met enkele andere tot slaaf gemaakten uit zijn omgeving, begint hij bijeenkomsten te organiseren. Binnen een paar dagen heeft hij een klein leger gevormd dat bereid is te vechten voor hun vrijheid.

Op 17 augustus 1795 weigert Tula om te gaan werken. Samen met ongeveer veertig tot vijftig medeslaven gaat hij naar zijn eigenaar Caspar Lodewijk Van Uytrecht toe om - nu ze onder Frans bewind zijn - voor hun vrijheid te pleiten. Van Uytrecht wijst Tula door naar de gouverneur in Willemstad, die hoort te beslissen. Dan vertrekt de groep onder Tula's leiding naar Willemstad. Ze komen langs verschillende plantages en steeds meer tot slaaf gemaakten sluiten zich aan. Onderweg bevrijden ze ook nog slaven die gevangen zitten. Uiteindelijk telt Tula's groep, als ze in Willemstad aankomen, ongeveer tweeduizend tot slaaf gemaakten.

In Willemstad probeert men de opstand tegen te gaan en de slaven terug te laten keren naar hun plantages door te onderhandelen. De gouverneur zendt verschillende gezanten om met Tula in gesprek te gaan. Eén van die gezanten is de franciscaner pater Jacobus Schink. In zijn geschriften vertelt hij over dit gesprek met Tula (omgezet in modern Nederlands) het volgende:

'Toen ik het huis binnentrad, trof ik een neger genaamd Tula, voorzien van een degen, en men noemde hem kapitein. Veel negers kwamen rondom mij staan. [...] Tula begon te spreken: 'Wij zijn al te erg mishandeld. Wij willen niemand kwaad doen, maar we willen onze vrijheid. De Franse negers hebben hun vrijheid gekregen, Holland is ingenomen door de Fransen en daarom moeten wij hier ook vrij zijn.'

Tula blijkt duidelijk welbespraakt en goed op den hoogte en vervolgt:

[...] Heer pater, komen alle mensen niet voort uit Adam en Eva?
Heb ik er kwaad aan gedaan dat ik 22 van mijn broeders verlost heb van hun boeien die hun onrechtmatig waren aangedaan? [...] Ach Pater, men draagt meer zorg voor een beest: als een beest een been breekt, wordt het genezen.'

We horen dat hij zelfs de bijbel weet aan te halen!!

Maar de vrijheid waar Tula om vraagt wordt niet gegeven. Er volgen enkele weken van bloedige gevechten met het leger van de Koloniale Raad.

Men wil de leider van de opstand kwijt.

Na martelingen legt uiteindelijk een andere tot slaaf gemaakte van Caspar Lodewijk van Uytrecht een valse verklaring af en 'bekent' dat het Tula's doel was om alle blanken op het eiland te vermoorden. Op 18 september 1795 bekent Tula -na langdurige martelingen- dat hij zich heeft laten inspireren door de Franse revolutie en de bevrijding van de slaven op Haïti. En dat hij daarom vond dat ook op Curaçao de slavernij afgeschaft moest worden door de blanke overheersing omver te werpen en zelf de regering over te nemen.

Op basis van deze afgedwongen uitspraken wordt Tula ter dood veroordeeld en geëxecuteerd. Hij wordt vastgebonden aan een kruis. Al zijn botten worden met , een ijzeren staaf gebroken, zijn

gezicht wordt met fakkels verbrand en vervolgens wordt hij onthoofd. Zijn hoofd wordt daarna op een stok gezet om als afschrikmiddel op het galgenveld te dienen. De rest van zijn lichaam wordt tenslotte met stenen verzaaid in zee gegooid.

Wat was het effect van Tula's opstand?

Om meer opstanden te voorkomen zorgen de Nederlandse autoriteiten - er na Tula's dood - voor dat de regels door de slavenhouders beter worden nageleefd.

Op 20 november 1795 worden nieuwe regels van het beruchte slavenreglement voor de behandeling van slaven bekendgemaakt. De zondag wordt bijvoorbeeld weer een vrije dag, er komen voorschriften voor een maximale werktijd en een minimale verstrekking van voedsel en kleding.

Tula's opstand wordt dan ook gezien als belangrijke eerste stap in de emancipatie van de zwarte bevolking van Curaçao. Het verzet van Tula en de opstanden die daardoor ontstaan zijn, hebben er toe bij gedragen dat Nederland (achtenzestig jaar later!!) de slavernij heeft afgeschaft.

Maar ondanks het feit dat het leven van Tula grote invloed heeft gehad op de geschiedenis van Curaçao, is de ware toedracht en reden van de opstand door de Nederlandse machthebbers lang verzwegen. Je vindt in geschriften Tula beschreven als: 'Het opperhoofd der rebbellige negers'.

Afbeelding 2 Standbeeld voor Tula

Pas in 2010 worden Tula en andere leiders van de slavenopstand officieel geprezen als 'mannen en vrouwen van eer en goede naam' en op initiatief van het 'Fundashon Rehabilitashon' is Tula zelfs officieel uitgeroepen tot nationale held van Curaçao.

Volgens oud-premier Don Martina kan de nationale held Tula zich nu voegen bij illustere internationale vrijheidsstrijders zoals Nelson Mandela, Martin Luther King en Gandhi.

Mogelijkheid tot gesprek:

- *Hoe beoordeel jij het handelen van de gouverneur van Willemstad?*
- *Wat zegt de reden van de opstand van Tula jou?*
- *Waarom denk je dat al die mensen die voor gerechtigheid opkwamen zo gewelddadig zijn omgebracht?*

B Bijbel Brief aan Filemon

Inleiding

Zoals we al zagen was 'het hebben van tot slaaf gemaakten' eeuwenlang heel gewoon. Ook in de tijd dat Jezus op aarde leefde was dat zo. Slaven werden in die tijd redelijk gehuisvest en gevoed, want dan had je er het meeste profijt van. Ze heetten in die tijd dan ook vaak: Onesimus, dat betekent: 'de nuttige'. Toch begint het te dagen: Als alle mensen geschapen zijn naar Gods beeld en gelijkenis. Hoe kan het dan dat de ene mens de ander iedere vrijheid ontnemt? Paulus laat in de brief aan Filemon dan ook horen hoe je anders tegen tot slaaf gemaakten aan kan gaan kijken

Paulus zit in de gevangenis en schrijft een brief

Paulus belandt, omdat wat Jezus gedaan en gezegd heeft hem is gaan boeien en hij dat wil uitdragen, op verschillende momenten van zijn leven in de gevangenis. Dat gebeurt waarschijnlijk ongeveer 53 n.C. ook in Efese. Dáár in die gevangenis ontmoet hij Onesimus, een slaaf die van zijn meester, Filemon, is weggelopen. Paulus kent deze Filemon. Hij is vaak bij hem in huis geweest. Want in het huis van Filemon kwamen mensen samen, die met elkaar wilden delen en horen wat Jezus gezegd en gedaan had en wat dat voor hun leven betekende. In deze brief bakt Paulus wel eerst zoete broodjes, want hij wil iets voor elkaar krijgen!

Lees de brief aan Filemon

Lees uit [de bijbel online](#) en kies de gewenste bijbelvertaling of lees uit [de Naardense bijbel](#).

Mogelijkheid tot gesprek:

- *Wat vind je van Paulus' aanpak in deze brief? Wat doet hij eerst en wat later?*
- *Wat vraagt - volgens jou - Paulus eigenlijk aan Filemon?*
- *Welke betekenissen roept het woord 'geboeid' bij je op?*
- *Welke van de betekenissen van het woord 'geboeid' die jullie noemden, zijn volgens jullie van toepassing op Onesimus en welke passen bij Paulus en welke op beide?*
- *Waarom zou Paulus dit woord zo vaak gebruikt hebben in zijn brief?*
- *Wat voor associatie zou dat woord 'ingewanden' destijds gehad moeten hebben, als je de brief leest?*
- *Waarom vindt Paulus dat Filemon Onesimus niet zwaar moet straffen nu hij weer terug is?*
- *Wat maakt Paulus aan Filemon en wat aan Onesimus duidelijk?*
- *Waarom zou deze brief in onze tijd voor jou - al dan niet - nog van belang zijn?*

C Kunst en Literatuur

Gedicht

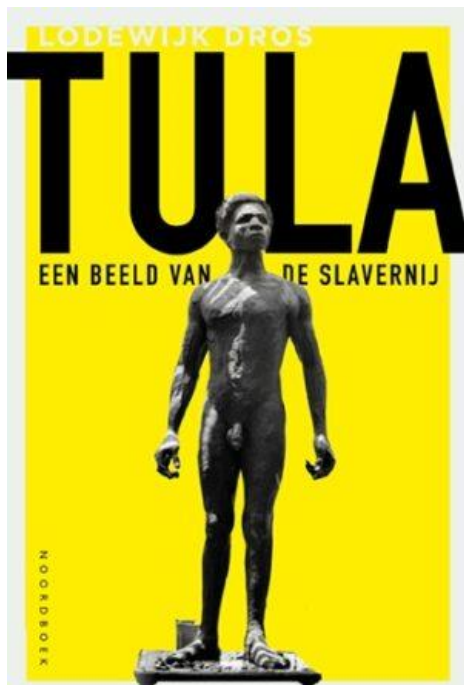
Slavernij

Daar gaan ze,
door een rivier van tranen,
rechteloos, machteloos.
Als vee, als bezit zonder rechten.
Alle slaven die ooit leefden
en misbruikt werden.
Met zweepslagen beloond.

Alle slaven die nu nog leven.
Rechteloos, met ingenomen paspoort.
Uitgebuit, met angst voor represailles.
Werkend tot ze niet meer kunnen.
De machtigen voelen hun pijn niet,
voelen zich ten volste in hun recht.
Hoor je hun klagen dan niet!

Uit 1001 Gedichten

Boek Tula een beeld van de slavernij door Lodewijk Dros

Schrijver: Lodewijk Dros,
Uitgeverij Noordhoek

Op 17 augustus 1795 breekt op het Nederlandse eiland Curaçao een slavenopstand uit, geleid door de charismatische Tula. Bijna twee eeuwen later besluit kunstenaar Toos van Mierlo-Hagenaars een manshoog beeld van de held Tula te maken op de patio van haar huis in Willemstad. De onthulling leidt tot een heftig debat. Heeft Hagenaars Tula wel strijdbaar genoeg verbeeld? Waarom is hij naakt? En is het wel aan een witte kunstenaar om zo'n standbeeld te maken?

Lodewijk Dros volgt 'de Tula van Toos' vanaf die patio in Willemstad in 1973 tot een opslagloods in Winschoten anno 2023. De almaar oplaaiende discussies tonen hoe het denken over het slavernijverleden en de herdenking daarvan zich tijdens deze halve eeuw ontwikkelt. Herhaaldelijk klinkt daarbij, en inmiddels steeds luider, de roep om de bronzen Tula terug te brengen naar Curaçao.

Benjamin Lay

Lees [het artikel \(19-01-2022\) van de Correspondent](#) over Benjamin Lay, een quaker die streed tegen de slavernij. Er staat ook een link in om het artikel te beluisteren.

Anton de Kom

Biografie door Rob Woortman & Alice Boots

In *dit boek wordt verteld* over zijn jeugd in Paramaribo, zijn vertrek naar Nederland en over zijn afkeer van het Nederlandse kolonialisme, waarover hij zijn meeslepende boek **'Wij slaven van Suriname'** schreef. De naam Anton de Kom spreekt nu bijna 75 jaar na zijn dood nog steeds tot de verbeelding. 'Vrijheidsstrijder, verzetsheld, vakbondsman, activist, schrijver en banneling,'

In Nederland deed hij mee aan het verzet en kwam in een kamp van de nazi's om. De Koms gedachtegoed over Suriname en slavernij is van grote betekenis geweest voor de ontwikkeling van Suriname tot een zelfstandige natie. Ook dat verhaal wordt verteld in deze boeiende biografie.

D Gastspreeker en ideeën

De Quakers

William Penn jr. opgevoed in de traditie van de Anglicaanse Kerk, sluit zich al jong aan bij de beweging van de Quakers. Hun inzichten wijken af van die van de staatskerk. Gezamenlijk bestuderen van de bijbelse teksten, stilten en gezamenlijk eensgezind besluiten nemen is voor de Quakers belangrijk. Ze weigeren onder andere om een eed af te leggen. Ze worden dan ook vervolgd en in de gevangenis gezet. Een groep Quakers vestigt zich in 1677 in Noord Amerika en sticht daar uiteindelijk Pennsylvania. William Penn zelf blijft nog in Engeland maar stelt wél een handvest op waarin de vrijheid van de kolonisten wordt vastgelegd, evenals het recht op een eerlijke berechting, vrije verkiezingen en godsdienstvrijheid.

Benjamin Lay, een oorspronkelijk uit het Britse Essex afkomstige Quaker, is de eerste die zich hevig tegen het in zijn ogen verwerpelijke slavernijsysteem verzet. Hij noemt het een misdaad tegen God en zegt: 'God heeft anderen niet gemaakt om voor ons slaaf te zijn'. In 1732 vertrekken Lay en zijn vrouw naar Philadelphia. Eenmaal aangekomen zijn de twee echter geschokt.

Meer dan de helft van de Quakers in het gebied blijkt slaven te houden. Maar de aanhoudende gesprekken in geloof leiden er toch in 1754 toe dat de Quakers zich als eersten in Philadelphia officieel tégen de slavernij uitspreken.

Afbeelding 3. Quakercentrum Amsterdam

Gastspreeker : Amsterdamse Vriend Jan de Winter: '**Quakers en de slavernij**'.

Zijn e-mailadres: quaker@jandewinter.nl

Zijn telefoonnummer: 06-28232012.

Doopsgezinden

De meeste Doopsgezinden wezen al in een vroeg stadium de slavernij af.

Toen de Doopsgezinde Pieter Cornelisz Plockhoy uit Zierikzee, in de staat Nieuw Nederland (New York) in 1663 een utopische kolonie met onder anderen 25 andere doopsgezinden wilde stichten benadrukte hij dat slavernij er uit den boze zou zijn. Toen dat uiteindelijk mislukte nam hij de wijk naar Germantown bij Philadelphia, een door de Quakers gestichte stad.

Maar voordat je denkt: 'Wie er ook aan slavernij deden, de doopsgezinden in ieder geval niet', dan blijkt dat *toch* niet waar. Want in een brief van de in 1683 naar Germantown geëmigreerde doopsgezinde bakker, Cornelis Bom, die hij naar zijn familie in Haarlem schrijft, lezen we dat het hem goed gaat en dat hij zelfs geniet van het gemak van een negerslaaf. Ook mensen die hier heel veel voor hun medemensen deden zoals Pieter Teyler, hadden aandelen in de West Indische Compagnie.

Gastpreker

Zr. R. Verheus heeft een heel mooi verhaal. Mits opgehaald en thuisgebracht wil ze dat graag delen. Aan te vragen per email: [rinekenieuwstraten@gmail.com](mailto:rinenieuwstraten@gmail.com)

E Lieder

Uit het nieuwe Liedboek

- 152 Mijn hart verheugt zich zeer
- 153 Vol vreugde put je water
- 314 Here jesus om uw woord
- 804 De Heer heeft naar mij omgezien
- 816 Dat wij onszelf gewonnen geven
- 818 Niet is het laatste woord gesproken
- 969 In Christus is noch oost noch west
- 1001 De wijze woorden en het groot vertoon
- 1002 Een volk op weg gezet
- 1005 Longing for light

F Ideeën voor kinderen

Verhaal voor jongeren: Onesimus en Paulus

Hallo, ik heet Johannes en leefde net ná de tijd dat Jezus op aarde was. Ik wil jullie graag mijn verhaal vertellen. Mijn ouders kregen toen ik jong was steeds ruzie. Het ging altijd over geld. Op een gegeven moment had mijn vader geen werk meer. Weer die vraag: Waar moeten we het eten nog van betalen en hoe kunnen we alle kinderen nog kleden? Op een dag hoorde ik mijn vader fluisteren: 'Weet je wat? We verkopen Johannes op de slavenmarkt. Eén mond minder te voeden *en* geld om een tijdje eten te kopen tot ik weer werk heb'. Even later stapte mijn vader op me af: 'Ja jongen', zei hij, 'er zit niets anders op. Jou moet ik nu als slaaf op de markt gaan verkopen. Zo ga jij ons redden. Ik ga proberen een goede baas voor je te zoeken'. Mijn moeder zei niets en draaide zich verdrietig om. Ik kreeg mijn netste kleren aan. Mijn tanden werden extra opgepoetst. Zo zette mijn vader me - om de rest van het gezin te redden - op de slavenmarkt te koop. Kopers bekeken me. Ik moest mijn mond open doen. Mijn tanden werden geïnspecteerd. Ik moest hurken en opstaan om te kijken hoe lenig ik was. Uiteindelijk werd ik door Filemon gekocht. Die was vanaf dat moment mijn eigenaar. Hij verzoon een nieuwe naam voor me: Onesimus. 'De nuttige' betekent dat. Want Filemon hoopte veel nut van me te hebben. In Filemons huis was alles vreemd voor me. Ik moest vroeg opstaan. Water halen. Maar waar was de put? Niemand die het me uitlegde. 'Stommeling je hebt toch een mond om te vragen' zeiden ze toen ik zonder water terug kwam. Onesimus doe dit. Onesimus doe dat. Zo ging het de hele dag door. Niet spelen, geen tijd voor jezelf alsmaar doorwerken. 's Nachts huilde ik op mijn matras.

Tegen het huis aan was een onderkomen voor de slaven gebouwd. Die mochten vooral niet horen wat er binnen besproken werd. Opeens was er veel gefluister in het huis van Filemon. Er kwamen mensen naar binnen en ze gingen samen in een kring zitten om te horen wat Jezus van Nazareth gezegd en gedaan had. Ze bespraken daar samen hoe ze hem - nu hij niet meer op aarde was - tóch konden volgen. Ik was nieuwsgierig en probeerde zoveel mogelijk op te vangen als ik die mensen van water moest voorzien of hun voeten bij binnenkomst moest wassen. Op een dag hoorde ik ze zeggen: 'God heeft alle mensen naar zijn beeld en gelijkenis geschapen, manlijk en vrouwelijk. Voor God zijn alle mensen van gelijke waarde. Ieder heeft een eigen talent en eigen ruimte op aarde om er te zijn voor zijn naaste en een ander lief te hebben. Iedereen mag bij onze gemeenschap horen'. Toen begon er iets in me te broeien. Ze zeggen wel 'iedereen'. maar mij sluiten ze uit! Ik moet steeds 'ja baas, nee baas' zeggen en de nuttige uithangen!! Weg met die naam! Mijn eigen naam was toch Johannes? 'God is genadig' betekent dat. Misschien kreeg ik die naam wel terug als ik wegliep om niet langer de nuttige te hoeven zijn. Op een nacht is me dat gelukt. Ik heb gelopen, gelopen. Maar op een markt in een andere stad heb ik toen wat brood van een kraam gepakt. Ik had zo'n honger. Ja, en toen werd ik bij dat pikken van dat brood gesnapt en naar de gevangenis gebracht. Donker en vies. En de vrijheid waar ik van gedroomd had? Weg!!

In die gevangenis kwam ik op een dag Paulus tegen. Die man was vaak bij mijn baas Filemon op bezoek geweest. Hij herkende mij ook. Hij was aardig voor me en vroeg of ik wat water en eten voor hem kon halen. Maandenlang verzorgde ik Paulus, want - omdat hij oud was - kon hij niet zoveel meer zelf. Ik voelde aandacht en liefde. Hij gaf me hoop. Maar op een dag zei Paulus iets heel vreemds. Hij zei: 'Onesimus'. En ik zei: 'Zo wil ik niet meer heten'. 'Maar je bent nu nuttig voor mij en je geeft mij aandacht en verzorgt me *niet meer* omdat het *moet* maar omdat je het graag wilt. Dan is dat van nut zijn toch anders? Je begint te verstaan dat Jezus het had over geloof, hoop en liefde. Ik ga een brief schrijven aan Filemon om jou terug te nemen in zijn huis. Maar nu niet meer als slaaf, maar

als mede gelovige. Dan werk je daar omdat je het zelf wilt, dan hoef je niet meer in de gevangenis te zitten omdat je een weggelopen slaaf bent. En misschien, ja misschien zendt Filemon je wel als vrij mens terug om mij van nut te zijn. Wie weet. Ja, vertrouw er maar op je oude naam zal daarin ook waar worden'.

Zo ben ik ooit met een brief van Paulus naar Filemon terug gegaan. Ja en toen werd mijn leven goed: Het was zo veel fijner om van nut te zijn omdat je - gesteund door geloof, hoop, liefde en aandacht - het zélf wilt!!

Mogelijkheid tot gesprek

- *Hoe ervaar jij het als je iets moet doen? Wanneer overkomt je dat? Is die dwang te voorkomen?*
- *Kun je vertellen hoe het voelde dat je ergens zo maar van nut kon zijn?*

Spel: De baas spelen

Informatie voor de leiding

De leiding geeft één kind de taak van 'baas zijn'. Het kind dat de baas is geeft opdrachten aan de groep. De groep moet steeds nadoen wat de baas zegt en het blijven doen zolang er geen ander bevel is. 'Stop' is het woord voordat er een nieuw bevel komt. Geef als voorbeeld eerst zelf de bevelen. Probeer uit of ze zelf bevelen kunnen verzinnen geef anders de volgende baas het lijstje met suggesties. Zeg steeds 'stop' als je voor een volgende 'baas' gaat kiezen.

1. *Klap met je handen/stop/ Doe je handen met de ruggen tegen elkaar/stop/
Ga op de grond liggen / stop/ Sta op/stop/ Ga hinkelen/stop/*

De leiding wijst een volgende baas aan.

2. *Armen omhoog/stop/ Armen opzij/stop/ Draai je om/stop/
Buig naar elkaar/stop/ Trappel met je voeten/stop/
Kniel met één been op de grond. /stop/ Sta op. /stop/*

De leiding wijst een volgende baas aan:

3. *Maak van je twee handen een bol/stop/ Wijs naar elkaar/stop/
Haal je schouders op /stop/. Spring wijd en weer terug, spring wijd en
weer terug. /stop/*

De leiding wijst een volgende baas aan.

4. *Schud met je hoofd nee/stop/ Schud met je hoofd ja/stop/
Spreid de vingers van je beide handen en sluit ze weer/stop/
Trommel met je handen op de tafel (of grond) /stop/*

Mogelijkheid voor gesprek:

- *Hoe was het om de baas te zijn?*
- *Hoe was het om steeds te moeten doen wat een ander zegt?*

Boek: *De reis van Syntax Bosselman* door Arend van Dam

Met *De reis van Syntax Bosselman* schreef Arend van Dam niet alleen een boek vol indrukwekkende geschiedenisverhalen, hij doet ook verslag van zijn zeer persoonlijke zoektocht naar de mensen achter de geschiedenis. Je leest alles over Michiel de Ruyter, Jan Pieterszoon Coen en Johan Maurits van Nassau.

En over Syntax Bosselman, die in 1883 samen met 27 landgenoten vanuit Suriname naar Nederland werd gehaald voor de Wereldtentoonstelling. Niet als eregast, zoals beloofd, maar om hem tentoon te stellen aan het Nederlandse publiek.

Boek: *De negerhut van oom Tom* door Harriet Beecher Stowe

Zeker de moeite waard om het te vertellen en te laten horen van hoeveel invloed dat boek op de afschaffing van de slavernij is geweest. Geschreven in 1852!

Het boek vertelt over de lotgevallen van een aantal slaven in en om een plantage in de Amerikaanse staat Kentucky. Er zijn twee verhaallijnen: het verhaal van Oom Tom, die uiteindelijk belandt op de katoenplantage van Legree en het verhaal van George en Eliza, die met hun zoontje ontsnappen naar Canada.

Het is een duidelijke aanklacht tegen de slavernij. Harriet Beecher Stowe vond het gruwelijk dat slaven niet als mens, maar als object werden beschouwd en behandeld. Via haar verhaal wilde ze een groot publiek laten zien dat slaven echte mensen waren, met herkenbare menselijk gevoelens. De lezers konden zich zo – veelal voor het eerst – identificeren met de slaven.